

Национальная академия наук Украины
Институт биологии южных морей им. А.О. Ковалевского

Тезисы VII Международной
научно-практической конференции

Pontus Euxinus 2011

по проблемам водных экосистем,
посвящённой 140-летию Института биологии южных морей
Национальной академии наук Украины

Севастополь
2011

Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Б.Хмельницького, вул. Леніна 20; Мелітополь, Україна,
pahuchiy@rambler.ru

ВПЛИВ МАРТИНОВИХ ПТАХІВ НА ВОДНІ ТА НАЗЕМНІ ЕКОСИСТЕМИ НА ПРИКЛАДІ ЖОВТОНОГОГО МАРТИНА (*LARUS CACHINNANS* PALLAS, 1811)

Жовтоногий мартин є найбільш чисельним з підряду мартинів (*Lari*). Вид характеризується великим ареалом, високою чисельністю та екологічною пластичністю, що виявляється у широкому спектрі вибору місць гніздування і неспеціалізованому харчуванні, а також у швидкій адаптації до зміни природних ландшафтів. *Larus cachinnans* відіграє важливу роль у водних та наземних біоценозах. Він є частково іхтіофагом, тому спектр харчування самого масового гідрофільного виду в Азово – Чорноморському регіоні представляє інтерес з господарської точки зору і потребує постійного уточнення.

Трофічні зв'язки мартинів найбільшою мірою формуються через компоненти водних систем. По відношенню до характерних біотопів виділяють три трофічних групи мартинових птахів. Перша – це ті, що добувають корм головним чином у водних та літоральних екосистемах; друга – птахи, що харчуються у водних та наземних екосистемах; третя – птахи, що харчуються переважно у наземних екосистемах [1].

Мартини першої групи це переважно іхтіофаги (мартин каспійський, крячок рябодзьобий, крячок каспійський) та птахи із змішаним харчуванням (риба, ракоподібні) - мартин тонкодзьобий, крячок малий. Серед птахів другої групи є типові поліфаги (*Larus cachinnans*) та поліфаги меншого ступеню (мартин звичайний та крячок річковий). Жовтоногий мартин, як чисельний вид з широким спектром живлення вільно та швидко переключається на найбільш доступні та масові види кормів. За цією ознакою його можна вважати індикатором наявності та масовості того чи іншого об'єкта. Мартинів третьої трофічної групи відносять до ентомофагів, при чому в мартина середземноморського комахоїдність виражена сильніше, ніж в крячка чорнодзьобого.

Кормові умови окремо взятого року відрізняються, що і відбивається на багаторічній мінливості трофічного спектру жовтоногого мартина. В половині усіх проб з різним ступенем присутності дослідники відмічають комах, в кожній третій пробі відмічені представники іхтіофауни та рослинні рештки (злаки). У репродуктивний період

жовтоногий мартин добуває їжу у різноманітних біотопах та склад кормів також різноманітний. Наявність у пробах представників гризунів, комах та рослинні рештки (кукурудза, ячмінь, жито) підтверджують трофічний зв'язок *Larus cachinnans* з наземними біотопами, особливо із агроценозами та звалищами. Присутність у пробах представників класу Риби, Птахи, Ссавці вказує на явно виражене хижацтво та канібалізм у даного виду [2].

У водних біоценозах ланцюги являють собою замкнуті системи, оскільки в птахів, що живуть тут, продукти життєдіяльності в процесі трансформації органічної речовини знову надходять у водойму. У наземних біоценозах біотична трансформація йде тільки в одному напрямку - з наземних екосистем у водні, Незважаючи на те що частина мартинів харчується винятково в наземних біотопах, продукти їхньої життєдіяльності здебільшого все ж таки вносяться у водойму, включаючись у харчові ланцюги водних екосистем.

Література

1. Колониальные и гидрофильные птицы юга Украины: Ржанкообразные./ Под ред. Н.А. Воиственского. - Киев: Наук. думка, 1988.-176 с.
2. Лохман Ю.В. Экология хохотуны (*Larus cachinnans* Pallas, 1811) на Таманском полуострове // Экологические проблемы Таманского полуострова /Отв. ред. Лохман Ю.В. –Краснодар.- 2004 .- С.105-113.

Дюшков Н.П., Ежова Е.Е.

Атлантическое отделение ИОРАН им. П.П.Ширшова, 236000
Калининград, пр. Мира 1, kebehseuf@mail.ru

АБОРИГЕННЫЕ И ЧУЖЕРОДНЫЕ ВИДЫ АМФИПОД В КУРШСКОМ И ВИСЛИНСКОМ ЗАЛИВАХ БАЛТИЙСКОГО МОРЯ

За последнее столетие во многих водных системах Европы, в том числе – в бассейне Балтийского моря, произошли существенные изменения в фауне амфипод, причинами которых послужили как антропогенные, так и природные факторы. Вислинский и Куршский заливы, две крупнейшие лагуны Балтики, дают яркий пример таких фаунистических перестроек. На протяжении 20 в. и в первое десятилетие 2000-х гг. для группы амфипод в обоих заливах был характерен рост числа видов, положительная динамика биомассы и численности ряда массовых видов, вытеснение нативных видов чужеродными и доминирование последних в некоторых донных сообществах.